

Διαπολιτισμικότητα, πολυπολιτισμικότητα, ξενοφοβία και εθνική ταυτότητα

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η ελληνική εκπαίδευση έχει στόχο τη διαμόρφωση πολιτών, οι οποίοι «...ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά»[\[1\]](#). Με στόχο την επιτυχή ανταπόκριση στις απαιτήσεις μίας διαπολιτισμική εκπαίδευσης, τα ελληνικά σχολεία καλούνται να συμπεριλάβουν στο πρόγραμμα σπουδών τους μαθήματα και τρόπους διδασκαλίας που θα προσφέρουν στους μαθητές τα κατάλληλα εφόδια, για να μπορέσουν με επιτυχία να ανταπεξέλθουν ως ενήλικες στις ανάγκες μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Στο πλαίσιο της εργασίας αυτής θα καταβληθεί προσπάθεια προσδιορισμού βασικών εννοιών, όπως τι είναι διαπολιτισμικότητα και ποια η σχέση της με τη φιλοσοφία, τι είναι πολιτισμική ετερότητα, και πολιτισμικός πλουραλισμός σε σχέση με την ηθική. Παράλληλα θα εξετασθεί το γεγονός ενσωμάτωσης όλων αυτών στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η έννοια της διαπολιτισμικότητας και η σχέση της με την πολυπολιτισμικότητα

Η διαπολιτισμικότητα ως όρος μπορεί δύσκολα να ορισθεί η ακριβής έννοιά του. Αποτελεί μία διαλεκτική σχέση, μία πορεία αλληλεπίδρασης και συνεργασίας ατόμων διαφορετικών εθνικοτήτων. Στο περιβάλλον της εκπαίδευσης, η διαπολιτισμικότητα σχετίζεται άμεσα με την παρουσία αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία και αυτόματα ο όρος παραπέμπει στην εκπαίδευση των μαθητών αυτών[\[2\]](#).

Η διαπολιτισμικότητα σχετίζεται με την αποδοχή της κουλτούρας[\[3\]](#), του τρόπου σκέψης του άλλου, όχι αποκλειστικά με βάση τις γνώσεις, αλλά τον πολιτισμό γενικότερα. Περιλαμβάνει και προάγει τη δυνατότητα των ατόμων να δημιουργούν και να διαμορφώνουν κοινές ταυτότητες. Τέλος θεωρείται αυτονόητο ότι μέσα στο πλαίσιο της διαπολιτισμικότητας περιλαμβάνονται η αμοιβαιότητα, η πραγματική αλληλεγγύη αλλά και η αλληλεπίδραση του τρόπου σκέψης και των ιδεών του άλλου ανθρώπου, του διαφορετικού από εμάς και τέλος η κοινωνική ισότητα.

Πολλές φορές η διαπολιτισμικότητα ταυτίζεται λανθασμένα με τον όρο

πολυπολιτισμικότητα. Ο κ. Βασίλειος Μακρίδης, καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Έρφουρτ, υπογραμμίζει: «Οι όροι «διαπολιτισμικότητα» και «πολυπολιτισμικότητα» χρησιμοποιούνται ευρέως στις μέρες μας και υπό διάφορες συνθήκες, αν και όχι πάντοτε με την αναγκαία ακρίβεια»[\[4\]](#).

Ο Hohmann[\[5\]](#) διαχωρίζει τους όρους «πολυπολιτισμικότητα» (Multiculturalism) και «διαπολιτισμικότητα» χαρακτηρίζοντας με τον πρώτο, την υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή «το τι είναι», και εκφράζοντας με το δεύτερο «το τι θα έπρεπε να είναι». Ο Μ. Δαμανάκης έρχεται να τονίσει ότι «η πολυπολιτισμικότητα είναι το δεδομένο και η διαπολιτισμικότητα το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα, αλλά δεν απορρέει αυτόματα από αυτήν»[\[6\]](#). Κατά συνέπεια προκύπτει ότι οι δύο επίμαχοι όροι δεν είναι ούτε συνώνυμοι αλλά ούτε ταυτόσημοι[\[7\]](#).

Η πολυπολιτισμικότητα, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας του Putnam, αποτελεί έμμεση σοβαρή αιτία για την αποξένωση των μελών μίας κοινωνίας αλλά και τη χαλαρότητα στους δεσμούς των διαφόρων κοινωνικών δικτύων[\[8\]](#). Όλα αυτά μακροπρόθεσμα θα οδηγήσουν σε συρρίκνωση του κοινωνικού κεφαλαίου. Με την πολυπολιτισμικότητα (multiculturalism), έχουμε την ύπαρξη της εθνοτικής διαφορετικότητας (ethnic diversity) σε κοινωνίες που μέχρι πριν από μερικά χρόνια ήταν ομοιογενείς ή συγκριτικά είχαν μεγαλύτερη ομοιογένεια από ότι σήμερα[\[9\]](#).

Τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να συνοδεύουν την πολυπολιτισμικότητα είναι η κατανόηση αλλά και η ανοχή του άλλου, του ξένου, του διαφορετικού από εμάς και η έλλειψη του φόβου προς αυτόν. Όσον αφορά στον κίνδυνο για τυχόν εξαφάνιση της εθνικής ταυτότητας ο καθηγητής Κ. Παπαγεωργίου τονίζει ότι: «Ένα μέρος της ταυτότητάς μας δεν είναι διαπραγματεύσιμο. Κάποιες από τις ιδιότητές μας ως μελών μιας εθνικής κοινότητας είναι ιστορικά προκαθορισμένες και αυτό μας δεσμεύει στο βαθμό που είμαστε κομμάτι της κοινότητας αυτής. Η ειλικρινής ανάλυση και ανασύνθεση των ιστορικών προκαθορισμών της εθνικής μας ταυτότητας είναι ένα επαρκές αντιστάθμισμα της κατηγορικής της εμπέδωσης. Αντίθετα ασφαλίζοντας την εθνοπολιτισμική μας ταυτότητα έναντι κάθε δυνατότητας μετάλλαξης, «προστατεύοντας» την από τον κίνδυνο πολιτισμικής μόλυνσης δεν σφραγίζουμε απλώς κάποια παράθυρα που βλέπουν στο μέλλον, αλλά αφαιρούμε την νομιμοποιητική βάση της ίδιας μας της ταυτότητας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, όταν ρίχνουμε ένα πέπλο λήθης στον «άλλο», όχι απλώς δεν προστατεύουμε, αλλά παγιδεύουμε τον εθνοπολιτισμικό «εαυτό» μας»[\[10\]](#)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Ν. 1566/1985, άρθρο 1.

[2] Γ. Νικολάου, «Διαπολιτισμικότητα - Διαπολιτισμική Εκπαίδευση», <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/1417/260.pdf> (2011)

[3] «The ability to comprehend cultural diversity depends on understanding the idea of culture itself. A constructivist definition of culture was established by the sociologists Peter Berger and Thomas Luckmann in their seminal work *The Social Construction of Reality* (1966). This definition, which is commonly used by interculturalists (Triandis, 1994), distinguishes between objective culture and subjective culture», J. M. Bennett, & M. J Bennett, *Developing intercultural sensitivity*. Landis, D., Bennett, J., Bennett, M. (red.): *Handbook of Intercultural Training* 2003, p. 149.

[4] Γ.Ν. Παπαθανασόπουλου, «Διαπολιτισμικότητα και αθεΐα», http://www.zoiforos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=7834:diapolitismikotai-athea-tou-giorgou-n-papathanasopoulou&catid=278&Itemid=358 (6/2/2012)

[5] M Hohmann, «Interkulturelle Erziehung-Versuch einer Bestandsaufnahme», in: *Ausländerkinder in Schule und Kindergarten* 4/1983.

[6] Μ. Δαμανάκη, «Πολυπολιτισμική -Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία, στόχοι, προοπτικές». Στο περιοδικό *Εκπαιδευτικά*, τ. 16/1989, σ. 78.

[7] Αυτόθι. Επιπλέον ο Μ. Δαμανάκης συμπληρώνει ότι «στις αγγλοσαξονικές χώρες χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά ο όρος «πολυπολιτισμικότητα» και μάλιστα και ως αναλυτικός και ως κανονιστικός όρος και ότι οι όροι πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα κινούνται σε επίπεδο κοινωνίας (μακροεπίπεδο), ενώ ο όρος διπολιτισμικότητα σε επίπεδο ατόμου ή μικροομάδας (μικροεπίπεδο)». Μ. Δαμανάκη, *Μετανάστευση και εκπαίδευση*, Gutenberg, Αθήνα 1995, σ. 24.

[8] Α. Χατζή, «Πολυπολιτισμικότητα και Κοινωνία», ηλεκτρονικό περιοδικό *Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών*, <http://www.libertyforum.gr/attachments/article/2> (2011) 5. . (1-22)

[9] Αυτόθι.

[10] Κ. Παπαγεωργίου, προλογικό σημείωμα στο βιβλίο του Τσ.Ταίηλορ, *Πολυπολιτισμικότητα*, μετ. Φιλ. Παιονίδης, Αθήνα 1997³, σ. 15-16.

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα της εργασίας “ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ” της Δρ. Ειρήνης Αρτέμη, Θεολόγου- Φιλόλογου/PhD & MA Θεολογίας